

Przedmowa

Z dniem 1.1.2012 r. wprowadzono w KSH możliwość zawarcia umowy sp. z o.o. przy użyciu wzorca umowy udostępnionego w systemie teleinformatycznym. Obecnie ten sposób utworzenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością cieszy się dużym powodzeniem. Przedsiębiorca (inwestor) zainteresowany tą formą prowadzenia działalności gospodarczej może doprowadzić do powstania i rejestracji spółki nawet w ciągu doby, ponosząc koszty niższe niż w przypadku tradycyjnego sposobu inkorporacji spółki i korzystając z prostych mechanizmów platformy informatycznej Ministerstwa Sprawiedliwości. Stworzony system teleinformatyczny jest intuicyjny i łatwy w obsłudze, udostępniony wzorec umowy spółki zaś nie jest nadmiernie skomplikowany i wymaga od użytkownika systemu dokonania wyboru kilku dostępnych wariantów postanowień spółki lub też wpisania podstawowych danych dotyczących firmy spółki, jej siedziby, adresu, współników oraz członków zarządu. Wniosek o rejestrację spółki generowany jest natomiast automatycznie, po wprowadzeniu niezbędnych danych identyfikacyjnych wnioskodawcy. W przypadku jednoczesnej dostępności wszystkich osób zaangażowanych w proces tworzenia spółki całość procedury nie trwa dłużej niż godzinę pracy przy komputerze. Kompletny wniosek jest przesyłany do sądu po uprzednim uiszczeniu opłaty, w atrakcyjnej, bo niższej niż standardowo, wysokości (350 zł względem 600 zł przy rejestracji tradycyjnej). Dodatkowo, oszczędności finansowe przynosi brak udziału notariusza w procedurze zawarcia umowy. Jeżeli wniosek jest złożony w dniu roboczym, o wczesnej porze, można spodziewać się, że w ciągu kilku godzin, jeszcze tego samego dnia zostanie pozytywnie rozpatrzone przez sąd rejestrowy.

Opisana – w dużym uproszczeniu, lecz w sposób nieodbiegający od rzeczywistości – procedura zawarcia umowy i rejestracji spółki z o.o. rodzi pozytywne skojarzenia, ponieważ wydaje się realizować postulaty przyspieszenia oraz ułatwienia procesu rozpoczęcia działalności gospodarczej. Stanowi wygodny instrument, dostępny dla wszystkich, którzy, chcąc rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, pragną jednocześnie zminimalizować związane z nią ryzyko gospodarcze i skorzystać z dobrodziejstwa zasłony kapitałowej bez sięgania po skomplikowaną strukturę spółki akcyjnej. Trend do posługiwania się w coraz szerszym zakresie formą spółki kapitałowej, także w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, ma charakter powszechny zarówno w Europie, jak i innych rozwiniętych gospodarkach świata i nie wydaje się, aby istniała dla niego realna alternatywa.

Wydaje się, że nadszedł odpowiedni moment, by po przeszło 7 latach funkcjonowania systemu teleinformatycznego umożliwiającego uproszczoną inkorporację spółki

poddać bliższej analizie regulacje i mechanizmy umożliwiające powstanie i rejestrację spółki z o.o., której umowę zawarto przy użyciu wzorca umowy (dalej: spółka s-24). Dotąd nie powstało bowiem wyczerpujące studium na ten temat¹. Pojawiały się co najwyżej pojedyncze głosy dotyczące wybranych zagadnień z zakresu charakteru prawnego umowy spółki lub też procesu jej powstania. Nie przeprowadzono także szerszych badań i analiz podczas prac koncepcyjnych, projektowych i legislacyjnych, których efektem było wprowadzenie tej możliwości – opierano się przede wszystkim na przykładach ustawodawstw obcych oraz ogólnych hasłach uproszczenia i przyspieszenia obrotu prawnego w tym zakresie. Natomiast potrzeba dokonania pogłębionej i kompleksowej oceny regulacji nie powinna budzić wątpliwości – z jednej strony bowiem, popularność spółki s-24 każe mniemać, że cel w postaci uwolnienia przedsiębiorczości został osiągnięty, z drugiej strony jednak, wciąż nie wiadomo (a przynajmniej wciąż nie skonkludowano), jakie skutki dla tworzenia, wykładni i stosowania przepisów prawa procesowego i materialnego odniosło wykorzystanie nowych technologii w przyjętym aktualnie kształcie. Powstanie spółki z o.o. jest przy tym bardzo dobrym – bo jednym z najstarszych i powszechnie wykorzystywanym – przykładem zastosowania technik informatycznych w obszarze prawa spółek². Nie można również wykluczać, że przynajmniej niektóre ustalenia w tytułowym zakresie mogą stać się polem do uogólnień nad wykorzystaniem Internetu w prawie i określeniem konsekwencji wprowadzenia systemów teleinformatycznych dla funkcjonowania określonych instytucji prawnych.

Podstawy normatywne powstania i funkcjonowania spółki s-24 nie są rozległe. Ustawodawca (przynajmniej początkowo) wyszedł bowiem z założenia, że spółka s-24 nie będzie stanowić odrębnego typu ani podtypu normatywnego spółki handlowej, lecz stanie się jedynie alternatywnym sposobem powstania spółki z o.o. Takie założenie oznaczało, że spółka s-24 będzie spełniała te same cele, miała to samo znaczenie gospodarcze oraz będzie funkcjonować według tych samych reguł co spółka z o.o., której umowę zawarto w sposób „tradycyjny”. Co więcej, nie wprowadzono żadnych nowych instrumentów wykorzystywanych zwłaszcza przez sąd rejestrowy w procesie rejestracji spółki, poza tą oczywistą różnicą, że komunikacja między wnioskodawcą a sądem ma się odbywać drogą elektroniczną. Nie zmieniono zatem zasad postępowania z wnio-

---

¹ Wspomnieć jednak trzeba, że w trakcie powstania pracy została wydana monografia *M. Leśniaka*, *Normatywne wzorce*. Jej przedmiotem jest – jak wskazuje sam autor we wstępie – analiza normatywnych wzorców umów spółek handlowych udostępnianych w systemie teleinformatycznym, tj. wzorców umowy spółki jawnej, spółki komandytowej oraz spółki z o.o. Jedynie zatem pośrednio dotyczy ona powstania spółki s-24 (w zakresie, w jakim poruszane są zagadnienia wzorca umowy jako sposobu zawarcia umowy spółki), a także jej konstrukcji (w zakresie, w jakim odnosi się do treści wzorca umowy). Zakresy przedmiotowe pracy *M. Leśniaka* i niniejszej z pewnością się krzyżują, niemniej celem tego opracowania pozostaje charakterystyka różnic w powstaniu i rejestracji spółki s-24 w porównaniu do spółki, której umowę zawarto w sposób tradycyjny.

² Do innych przypadków zastosowania środków komunikacji elektronicznej w tworzeniu spółek handlowych zaliczyć trzeba informatyzację zawarcia i zmiany umowy spółki jawnej oraz spółki komandytowej.

skiem, kognicji sądu rejestrowego, ani formy podejmowania decyzji przez sąd rejestrowy.

Przyjęta technika i sposób regulacji wydają się stanowić dodatkowe uzasadnienie dla podjęcia badań naukowych. Wskazane powyżej założenie o homogeniczności regulacji materialno-prawnej i procesowej dotyczącej spółki z o.o. niezależnie od sposobu jej utworzenia wymaga weryfikacji. Z uwagi bowiem na pewne – bądź co bądź – *novum*, jakie stanowi możliwość utworzenia spółki kapitałowej za pośrednictwem Internetu oraz skorzystania z udogodnień, jakie sieć ta oferuje, potrzebne jest zbadanie, jaki wpływ proces informatyzacji miał (ma) na konstrukcję spółki z o.o. – zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i praktycznym (tj. z punktu widzenia empirycznego pola zastosowania i kształtu tej instytucji prawnej). Interesujące jest, jak w obliczu informatyzacji wygląda postępowanie rejestrowe, czy i ewentualnie czym różni się od postępowania, w którym element elektroniczny nie występuje. Jest to szczególnie ważne, jeżeli dostrzeże się, że postępowanie cywilne w ogólności, a postępowanie rejestrowe w szczególności, stoi przed wielkim wyzwaniem informatyzacji na jeszcze szerszą niż dotychczas skalę. Zainteresowanie budzi również wpływ nowych technologii na prawo materialne – frapująca jest zależność między stanowionymi przepisami prawa pozytywnego, a ich urzeczywistnieniem przez systemy teleinformatyczne. Rodzi się wręcz pytanie, co jest pierwsze: czy przepis prawa i leżąca u jego podstaw koncepcja legislacyjna określonej instytucji, czy techniczne możliwości jej realizacji. Przez to zasadne jest zbadanie, co stoi za ostatecznym kształtem tworzonej instytucji prawnej: pewna normatywna wizja, czy praktyczne i celowe możliwości jej urzeczywistnienia.

Wszystkie te problemy skłoniły autora do podjęcia pracy badawczej na wybranym odcinku szerszego zagadnienia, jakim jest informatyzacja prawa spółek i postępowania rejestrowego. Zdecydowano przy tym – z uwagi na kilkuletni okres obowiązywania przepisów o spółce s-24 – że badania ograniczą się do rozstrzygnięcia kwestii wpływu informatyzacji na powstanie i rejestrację spółki z o.o. Objęcie zakresem analizy całego obszaru informatyzacji prawa spółek i postępowania rejestrowego uznałem za niecelowe, ponieważ wymagałoby to zbadania nie tylko rozległego obecnego stanu normatywnego, ale i stanu projektowanego (tym niemniej, można sądzić, że przynajmniej niektóre wnioski przedstawione w odniesieniu do spółki z o.o., będą mogły znaleźć odpowiednie zastosowanie do innych typów spółek handlowych zakładanych na podstawie wzorca umowy udostępnianego w systemie teleinformatycznym). Stąd też ostateczne brzmienie tematu: powstanie i rejestracja spółki z o.o., której umowę zawarto przy użyciu wzorca umowy. Rozprawa, rzecz jasna, nie pretenduje do bycia kompletnym i wyczerpującym opracowaniem konstrukcji spółki s-24: zadaniem autora jest jedynie zbadanie różnic występujących w procesie powstania spółki z o.o. metodą elektroniczną oraz pokazanie wpływu tych różnic na konstrukcję spółki s-24. Zastrzec należy, że zaproponowany temat nie nawiązuje wprost do regulacji art. 163 KSH stanowiącego o tym, co jest konieczne do powstania spółki z o.o. Gdyby tak było, temat pracy byłby nieprecyzyjny – wszak według wymagań ustawowych do powstania spółki niezbędny jest również wpis do rejestru przedsiębiorców. Użyty w temacie termin „powstanie” na-

leży zatem pojmować potocznie jako „początek istnienia w czasie”, „zaistnienie”³. Autor zakresem pojęcia „powstanie spółki” obejmuje w konsekwencji zagadnienia związane z zawarciem umowy spółki (w tym w szczególności sposobem złożenia oświadczeń woli, formą umowy oraz jej treścią), jak również problematykę samej konstrukcji spółki s-24 – chodzi bowiem o ukazanie „rezultatu” (ściślej – stosunku prawnego), jaki *nota bene* powstanie na skutek czynności dokonanych w systemie teleinformatycznym. Trzeba też uzupełnić, że w pracy pojawiają się obszernie wątki dotyczące postępowania rejestrowego w ogólności, stąd też zawężenie tematu poprzez użycie jedynie terminu „powstanie” w znaczeniu ustawowym, odnoszącym się co najwyżej do samej czynności wpisu spółki do rejestru przedsiębiorców byłoby niepełne i nieprawidłowe w kontekście założonych celów badawczych.

Z uwagi na istotę i strukturę podjętego problemu badawczego praca ma charakter *par excellence* interdyscyplinarny, obejmuje bowiem zarówno zagadnienia materialnoprawne, jak i *stricto* procesowe, związane z inicjowaniem i przebiegiem postępowania o wpis do rejestru spółki, której umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca udostępnionego w systemie teleinformatycznym. Celem pracy jest zbadanie, jaki wpływ ma postępujący proces informatyzacji na czynności sądu oraz podejmowane przez niego decyzje, jak również jaki skutek ten proces odnosi w obszarze materialnego prawa spółek, w szczególności, jak wpływa na ukształtowaną konstrukcję spółki z o.o. Ubocznym, chociaż nie mniej istotnym jej efektem może być zaakcentowanie roli badań integrujących wyniki analizy prowadzonej na płaszczyźnie prawa materialnego i procesowego.

W pracy stawiam następujące tezy:

- 1) spółkę s-24, wskutek specyficznego procesu i sposobu powstania oraz z uwagi na różnicujące cechy konstrukcyjne można uznać za normatywny podtyp spółki z o.o.;
- 2) czynności sądu w procesie rejestracji spółki s-24 są uzależnione od reguł postępowania wyznaczonych przez przepisy powszechnie obowiązującego prawa, a także w równym stopniu od możliwości technicznych systemu teleinformatycznego, który określa granice dopuszczalnych operacji na dokumentach tworzonych z jego pomocą;
- 3) spółka s-24 w praktyce spełnia częściowo odmienne cele i ma częściowo inne gospodarcze znaczenie, niż spółka, której umowę zawarto w sposób „tradycyjny”.

Praca podzielona została na sześć rozdziałów. W pierwszym zaprezentowane zostały podstawowe zagadnienia z zakresu zjawiska informatyzacji prawa i informatyzacji prawa spółek w szczególności, a także omówiono zmiany legislacyjne, jakie przedsięwzięto w celu realizacji tego procesu. Rozdział II poświęcony został zawarciu umowy spółki s-24. Zawiera opracowanie zarówno zagadnień technicznych (związanych z funkcjonowaniem systemu teleinformatycznego), jak również materialno-praw-

---

³ Słownik języka polskiego dostępny pod adresem internetowym: <https://sjp.pwn.pl> (dostęp 1.9.2018 r.).

nych (związanych z zawarciem umowy, jej charakterem, postacią i treścią). W rozdziale III dokonano charakterystyki konstrukcji prawnej spółki s-24 na tle spółki z o.o., której umowę zawarto w sposób tradycyjny. W tym celu omówiono podstawowe instytucje prawne odnoszące się do spółki z o.o. (kapitału zakładowego, wkładów, organów itd.), jak również poruszono zagadnienia dotyczące formy ustrojowej oraz charakteru osobowo-kapitałowego spółki z o.o. i zweryfikowano, w jaki sposób zostały one uregulowane i jak funkcjonują w spółce s-24. Rozdział IV dotyczy możliwych zmian umowy spółki s-24, w szczególności takich, które nie powodują wyjścia z reżimu „spółki internetowej”. Zagadnienia dotyczące rejestracji spółki – postępowania rejestrowego oraz pozostałych czynności założycielskich – przedstawiono w rozdziale V. W tej części pracy szczegółowej analizie poddano czynności sądu rejestrowego podejmowane w sprawach o wpis spółki do rejestru przedsiębiorców. Ostatnia część pracy, ujęta w ramy rozdziału VI, stanowi prezentację wyników badań spraw rejestrowych dotyczących spółek s-24 prowadzonych przed Sądem Rejonowym Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku, VI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego.

W pracy posłużono się w szczególności dwiema metodami badania prawa: językowo-logiczną i empiryczną. Nie brak też jednak przykładów wykorzystania metody historycznej w zakresie, w jakim omawiane są uchylone i nieobowiązujące już regulacje prawne. Autor dokonał analizy stanu prawnego, wykorzystując dostępne techniki wykładni prawa: gramatyczną, funkcjonalną i systemową. Posłużył się także dostępną literaturą przedmiotu. Obszernie odniósł się do orzecznictwa sądów powszechnych, w tym – tak ważnego z punktów widzenia założeń tej pracy – sądu rejestrowego, SN oraz TK. W szerokim zakresie dokonano analizy spraw rejestrowych, nie tylko pod kątem rozstrzygnięć sądu, jakie zapadały w konkretnych postępowaniach, lecz również w celu ustalenia zachowań uczestników obrotu prawnego i odpowiedzi na pytania o potrzebę i skalę wykorzystania środków komunikacji elektronicznej przy zawarciu umowy spółki z o.o. Z uwagi na to, że zmiany legislacyjne w omawianej problematyce dokonywane są często, niektóre rozwiązania prawne były oceniane *ad hoc*. Znaczna część uwag odnosząca się do przepisów regulujących powstanie i rejestrację spółki s-24 nosi znamiona „nowości” – autor niejednokrotnie dokonywał własnej, często pierwszy raz prezentowanej wykładni przepisów, nie dysponując wcześniejszymi próbami interpretacji. Praca nie zawiera, poza zaledwie kilkoma wzmiankami, treści o charakterze prawno-porównawczym. Autor wyszedł bowiem z założenia, że polska regulacja dotycząca spółki s-24 jest na tyle autonomiczna i „oryginalna”, że porównanie jej do obcych rozwiązań byłoby trudne i niecelowe. Co ważne też, autorowi nie przyświecał cel w postaci odnalezienia optymalnej regulacji spółki s-24, lecz raczej chodziło o nakreślenie i krytyczną analizę funkcjonowania spółki s-24 w kształcie, w jakim została ona wprowadzona do polskiego porządku prawnego.

Monografia uwzględnia stan prawny obowiązujący w dniu 4.3.2019 r. Nadmienić trzeba, że w trakcie jej powstania kilkakrotnie dochodziło do wielu bardziej lub mniej istotnych zmian, w szczególności w zakresie określenia zasad funkcjonowania systemu teleinformatycznego oraz metod identyfikacji elektronicznej i stosowanych

usług zaufania. Ostatnie zmiany wynikają z nowelizacji UsłZaufU dokonanej mocą ZmUsłZaufU18, a także nowelizacji DowodyU dokonanej mocą ZmDowodyU18. Te, jak i pozostałe zmiany dokonane w ciągu ostatnich 2 lat, zostały omówione w niniejszej publikacji w ujęciu historycznym i porównawczym w celu ukazania ewolucji regulacji. W pracy zasygnalizowano też najważniejsze zmiany dotyczące postępowania rejestrowego, jakie dokonały się mocą ZmKRSU18. Chociaż przyjęta nowelizacja w zasadniczy sposób modyfikuje sposób prowadzenia postępowania rejestrowego w ogólności, które w zamysłu ustawodawcy ma w całości opierać się na środkach komunikacji elektronicznej, to nie wprowadza zasadniczych zmian w zakresie powstania i rejestracji spółki s-24.

Monografia stanowi uaktualnioną i poprawioną wersję pracy doktorskiej pod tym samym tytułem przygotowanej pod kierunkiem dr. hab. *Andrzeja Herbety*, prof. KUL i obronionej z wyróżnieniem na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. W tym miejscu winien jestem podziękowania dla promotora, dr. hab. *Andrzeja Herbety*, prof. KUL, który służył mi radą podczas redakcji tekstu. Słowa podziękowania kieruję również w stronę recenzentów: dr hab. *Moniki Tarskiej*, prof. INP PAN oraz dr. hab. *Marka Leśniaka* po pierwsze, za budujące recenzje, a po drugie, za cenne uwagi, również te o charakterze polemicznym. Na zakończenie, szczególnie ciepłe i nacechowane emocjonalnie podziękowania chciałbym skierować do rodziców, siostry oraz narzeczonej, bez których wsparcia, w chwilach zwątpienia w powodzenie przedsięwzięcia, nie byłoby możliwe przygotowanie pracy.

Warszawa, marzec 2019 r.

Piotr Jerzy Kędziński